

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПОРЯДКУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА: НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Магновський І. Й., Шевчук В. В., Березовенко Л. С.

Стаття присвячена висвітленню теоретико-правових аспектів упорядкування законодавства у контексті національної юридичної думки. Зауважується, що упорядкування законодавства відіграє особливу роль у реалізації правової політики держави і, тим самим, займає пріоритетне значення на сучасному етапі розвитку України. Указується, що упорядкування законодавства є якісним зрізом нормотворчої діяльності. Окреслено основні ознаки упорядкування законодавства, серед яких: 1) упорядкування законодавства є одним із видів нормотворчої діяльності, результатом якої є більш досконалий, якісний стан законодавства; 2) суб'єктами упорядкування законодавства є відповідні органи публічної влади нормотворчої діяльності в межах своїх владних повноважень; 3) упорядкування законодавства спрямоване на зміну форми зовнішнього виразу норм права без зміни їх змісту; 4) результати упорядкування законодавства об'єктивуються у нормативно-правових актах; 5) упорядкування законодавства здійснюється (у значній частині) із дотриманням офіційних нормативно визначених процедур підготовки та прийняття нормативно-правових актів (законодавчих, юридичних нормотворчих процедур); 6) способом упорядкування законодавства є нормотворча техніка; 7) метою упорядкування законодавства є забезпечення належної якості та ефективності нормативно-правових актів і, як результат, встановлення належного правопорядку в суспільстві. Звернено увагу на упорядкування законодавства на національному рівні, як специфічної нормотворчої діяльності (як виду юридичної), котра має здійснюватися на постійній основі періодично, є способом зовнішнього виразу юридичних норм у нормативно-правових актах та одним із видів вдосконалення його форми в межах здійснення правової реформи в Україні. Констатується, що поняття «упорядкування законодавства», яке досліджується у контексті праворозуміння, є узагальненим виразом, котре співвідноситься із його вдосконаленням у належний спосіб в контексті приведення до злагодженого стану нормативно-правових актів. Наголошено на забезпеченні упорядкування законодавства, як певного об'єкта в нормотворчому процесі, котрий потребує наявності належних умов і злагоджених дій відповідних публічно-владних суб'єктів, які уповноважені та наділені правом щодо практичної

реалізації даного виду юридичної діяльності, результатом якої має бути створення узгодженої, систематизованої й загалом ефективної системи нормативно-правових актів.

Ключові слова: законодавство, упорядкування законодавства, удосконалення законодавства, нормотворча діяльність, нормотворчий процес.

Mahnovskiy I. Y., Shevchuk V. V., Berezovenko L. S.
**Theoretical and legal aspects of regulation of legislation:
national dimension**

The article is devoted to the coverage of the theoretical and legal aspects of the regulation of legislation in the context of national legal opinion. It is noted that the regulation of legislation plays a special role in the implementation of the legal policy of the state and, thus, takes priority at the current stage of development of Ukraine. It is indicated that the regulation of legislation is a qualitative section of rule-making activity. The main features of the regulation of legislation are outlined, including: 1) regulation of legislation is one of the types of rule-making activity, the result of which is a more perfect, high-quality state of legislation; 2) the subjects of regulation of legislation are the relevant bodies of public power of rule-making activity within the limits of their powers; 3) streamlining of legislation is aimed at changing the form of external expression of legal norms without changing their content; 4) the results of the regulation of legislation are objectified in normative legal acts; 5) regulation of legislation is carried out (to a large extent) in compliance with official normatively defined procedures for the preparation and adoption of normative legal acts (legislative, legal norm-making procedures); 6) the method of regulating legislation is the rule-making technique; 7) the purpose of streamlining legislation is to ensure the proper quality and effectiveness of normative legal acts and, as a result, to establish proper legal order in society. Attention is drawn to the organization of legislation at the national level, as a specific rule-making activity (as a type of legal activity), which must be carried out on an ongoing basis periodically, is a way of external expression of legal norms in normative legal acts and one of the types of improvement of its form within

© Магновський І. Й., Шевчук В. В.,
Березовенко Л. С., 2023

the framework of the implementation of legal reform in Ukraine. It is noted that the concept of «regulation of legislation», which is studied in the context of legal understanding, is a generalized expression that correlates with its improvement in a proper way in the context of bringing legal acts to a harmonized state. Emphasis is placed on ensuring regulation of legislation, as a certain object in the rule-making process, which requires the presence of appropriate conditions and coordinated actions of relevant public-authority subjects, which are authorized and empowered with the right to practically implement this type of legal activity, the result of which should be the creation of a coordinated, a systematized and generally effective system of regulatory and legal acts.

Key words: *legislation, streamlining of legislation, improvement of legislation, rule-making activity, rule-making process.*

Упорядкування законодавства як специфічної юридичної діяльності, безпосередньо пов'язаної з удосконаленням чинного законодавства, відіграє особливу роль у реалізації правової політики держави і, тим самим, займає пріоритетне значення на сучасному етапі розвитку України.

У зв'язку з цим існує затребувана часом нагальна потреба в новітніх підходах вивчення відповідних тенденцій подальшого упорядкування законодавства задля правового розвитку держави, що і породжує актуальність та необхідність вирішення даної проблематики.

Відповідний внесок у вивченні характеристик законодавства, які є визначальними для осмислення змісту юридичної діяльності з його упорядкування, у вітчизняній науці зробили такі вчені як: С. В. Бобровник, Є. А. Гетьман, С. Д. Гусарев, П. Б. Євграфов, А. М. Колодій, В. М. Косович, М. В. Костицький, Л. А. Луць, Н. М. Оніщенко, Н. М. Пархоменко, О. В. Петришин, П. М. Рабінюк, В. І. Риндюк, С. С. Слинко, Ю. С. Шемшученко, І. Д. Шутак, О. І. Ющик та ряд інших, напрацювання котрих містять корисний за обсягом фактичний матеріал і спонукає до подальших правових досліджень практичного розв'язання проблем зазначеної тематики.

Тому метою і завданням даної статті є зосередження уваги на теоретико-правових аспектах упорядкування законодавства, виходячи з вітчизняних реалій сучасності.

Н. Ю. Гулько зазначає, що інтенсивний розвиток вітчизняної системи законодавства, спрямованість на створення необхідних правових регуляторів суспільних відносин є відображенням динамізму сучасних соціальних трансформацій. Проте, високий рівень такого динамізму,

гіперболізованість законотворчої діяльності можуть бути загрозливими в контексті появи великої кількості законів, зокрема і законів, якими вносяться зміни та доповнення, спричиняти переобтяженість системи законодавства та її розбалансованість, інфляцію законодавчих приписів [1, с. 3]. З огляду на це, упорядкування законодавства є якісним зрізом нормотворчої діяльності.

Варто наголосити, що сам термін «упорядкування законодавства» використовують у зв'язку з визначенням таких понять як «систематизація законодавства», «кодифікація законодавства» тощо. До прикладу, систематизація законодавства визначається як: упорядкування законодавства, приведення його до внутрішньо узгодженої системи, що здійснюється у формі інкорпорації, консолідації та кодифікації законодавства [2, с. 837]; діяльність із приведення нормативно-правових актів в упорядковану систему [3, с. 221]; або цілеспрямована діяльність щодо впорядкування й удосконалення нормативно-правових актів, зведення їх у єдину внутрішньо узгоджену систему [4, с. 148]; або офіційна діяльність, спрямована на впорядкування та вдосконалення законодавчих і підзаконних актів, приведення їх до єдиної внутрішньої погодженої системи [5, с. 378].

У словниковій літературі кодифікація визначається як спосіб упорядкування законодавства, забезпечення його системності та узгодженості; одна з форм систематизації, у процесі якої до проєкту створюваного акта включають чинні норми і нові норми, що вносять зміни в регулювання певної сфери суспільних відносин [2, с. 376].

Своєю чергою, у юридичній енциклопедії систематизація законодавства визначається як упорядкування законодавства, приведення його до внутрішньо узгодженої системи, що здійснюється у формі інкорпорації, консолідації та кодифікації законодавства [6, с. 489].

На переконання С. Г. Меленка, консолідація є «самостійним логіко-гносеологічним та ієрархічним видом систематизації нормативно-правових актів, який полягає у впорядкуванні нормативно-правового матеріалу за об'єктом, суб'єктом, предметом та методом правового регулювання, що своєю чергою утворює певну систему правових норм, які можуть об'єднуватися за інституціональною та галузевою ознакою». Автор розглядає консолідацію як засіб формування структурних елементів системи права (норми права, інституту права, галузі права). Зокрема, зазначається, що консолідація виступає одним із основних

факторів утворення та розвитку інституту, так як в основі його формування лежить утворення певного центру, навколо якого об'єднуються правові норми, що регулюють визначене коло однорідних суспільних відносин. Консолідація визначає логічну структуру інституту, а також служить засобом уніфікації та узгодження правових норм, виявлення прогалів у його структурі, способом підбору складових частин та засобом, за допомогою якого можна прогнозувати подальший розвиток даного правового явища. Консолідація служить одним з основних методів відбору нормативно-правового матеріалу, що входить до складу як інституту, так і галузі права. Вона формує її структуру, визначає та уніфікує складові елементи, служить засобом виявлення невідповідностей та суперечностей у правовому масиві, а також може використовуватися як основний спосіб систематизації галузевого нормативного матеріалу на ранніх стадіях зародження та формування нової галузі права [7, с. 4-9].

Є. А. Гетьман визначає поняття «впорядкування нормативно-правових актів» як одну з функцій нормотворчої діяльності органів виконавчої влади, що являє собою діяльність уповноважених органів нормотворення із систематизації підзаконних нормативно-правових актів, здійснювану шляхом паперового та електронного обліку, кодифікації, інкорпорації та консолідації [8, с. 58].

І. О. Биля-Сабадаш зазначає, що законодавство як система - це єдність взаємозалежних приписів, що відображають зміст правових норм, які розрізняються за виконанням суворо визначених функцій у регламентації суспільних відносин та об'єднані у нормативні акти, що є засобами їх об'єктивізації. Найбільш важливими видами зв'язків нормативних приписів є: 1) ієрархічні, які впливають із характеристики місця нормативного правового акта в системі законодавства; 2) горизонтальні, які притаманні нормам права як компонентам певного правового інституту, галузі права і системи права в цілому; 3) функціональні зв'язки, які визначаються типом взаємодії приписів: між самостійними нормативними приписами різних галузей законодавства; між самостійними приписами однієї галузі, інституту законодавства; між первинними і похідними приписами, які підлеглі (непідлеглі) один іншому за юридичною силою; між матеріальними і процесуальними нормативними приписами; між регулятивними й охоронними нормативними приписами; зв'язок нормативних приписів із приписами, які містять дефініцію, з оперативними приписами, зв'язок

загальних і спеціальних, загальних та виключних норм і т.д. [9, с. 24].

У формі законодавства, як сукупності нормативно-правових актів органів публічної влади, має існувати певний порядок, його складові (нормативно-правові акти та їх структурні елементи) мають бути організовані з дотриманням певного порядку, котрий обумовлений як системністю законодавства (властивістю його змісту), так і ієрархічністю нормативно-правових актів та їх правових приписів. Даний порядок виявляється у будові законодавства. Будова законодавства відображає певний порядок нормативноправових актів та їх структурних елементів, об'єднання (класифікацію) нормативно-правових актів та їх складових у різні групи та встановлення взаємозв'язків між ними. Зокрема, великий тлумачний словник сучасної української мови роз'яснює «слово» будова як розміщення, взаємне розташування частин чого-небудь; побудова, структура [10, с. 100].

Як звітє В. І. Риндюк, упорядкованість законодавства, як результат діяльності по приведенню законодавства до певного порядку (упорядкування законодавства), є властивістю форми законодавства, пов'язаною із його будовою, із класифікаційними процедурами, із групуванням нормативно-правових актів (та їх структурних складових), із розташуванням елементів законодавства та встановленням взаємозв'язків між ними, тобто з систематикою законодавства. Передумовою діяльності по упорядкуванню законодавства є його неупорядкованість. Упорядкованість законодавства (систематика законодавства) означає приведення до певного порядку складових форми законодавства (нормативно-правових актів та їх структурних елементів), а цей порядок визначається системністю змісту законодавства та ієрархічністю його форми, та виявляється у горизонтальній (галузевій) та вертикальній (ієрархічній) будові законодавства [11, с. 180-181].

Зауважимо, що питання розподілу нормативно-правових актів, їх нормативно-правових приписів за галузями та інститутами законодавства пов'язане з проблемою класифікації законодавства. Класифікацію розуміють як розподіл об'єктів по групах відповідно до певних ознак, що наявні у одних об'єктів та відсутні у інших. Класифікація відіграє подвійну роль. З одного боку, вона передбачає розподіл цілого на частини за певними ознаками, а з іншого - синтез, об'єднання цілого з частин на основі пізнання зв'язків елементів цілого. У науковій літературі, більшість

вчених-теоретиків вважає створення загально-правового класифікатора необхідним, де його призначенням має стати стандартизація, формування та введення нових правових інформаційних систем та спрощення процесу обміну інформацією. Саме забезпечення пошукових можливостей визначає основні вимоги до системи класифікації правових актів, яка повинна проводитися за двома критеріями: предметному, що ґрунтується на особливостях сфери суспільних відносин, яка регулюється правом, та за органом, що прийняв акт відповідно до наданих повноважень та місця органу держави в її механізмі [12, с. 24-25].

Свою чергою, як указує О. І. Ющик, взаємозв'язки та співвідношення нормативно-правових приписів, що зовнішньо виражають норму права, визначаються системністю права, тобто тими взаємозв'язками, які об'єднують норми права в галузі та інститути права. Відповідно, це і визначає підстави групування нормативно-правових приписів у нормативно-правові акти або їх структурні складові, а також у галузі та інституту законодавства. Взаємозв'язки юридичних норм мають значення не як абстрактні зв'язки між окремими нормативними приписами в абстрактному «єдиному правовому організмі» чи абстрактній «єдності з іншими приписами, іншими підрозділами правової системи», а саме як взаємозв'язки юридичних норм певного позитивного права, яке суттєво об'єднує вказані норми [13, с. 64].

Н. М. Оніщенко підкреслює, що найпоширенішим уявленням про ефективність законодавства є з'ясування співвідношення фактичного результату дії законодавства й тих соціальних цілей, для досягнення яких це законодавство було прийнято. Сучасне трактування ефективності законодавства пов'язують із середовищем дії права, під яким розуміють взаємодію багатьох складових: стану економіки, політичного режиму, якості законодавства, ефективності роботи правових установ тощо [14].

Новелізація законодавства як вид нормотворчої діяльності, наголошують вчені Л. М. Горбунова, Л. В. Гульченко, В. І. Риндюк та інші, є напрямом нормотворчості, основним для якого є змістовне оновлення законодавства, нововведення у законодавстві. При новелізації оновлюється зміст законодавства, тобто змінюється зміст правового регулювання суспільних відносин. Сюди належить, зокрема, прийняття нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини раніше не врегульовані нормами права (первинна правотворчість), або прийняття нормативно-правових

актів, що змінюють зміст існуючого правового регулювання певних суспільних відносин (вторинна правотворчість). Зокрема, зазначається, що новелізація законодавства - це вироблення положень нових юридичних норм, необхідних для повного і адекватного правового регулювання ними суспільних відносин, зумовленого політичною доцільністю [15, с. 69].

Разом із тим, вчені відмічають, що не існує чіткої межі між різними видами нормотворчої діяльності, а саме новелізацією, упорядкуванням та систематизацією. Усі ці напрями нормотворчості можуть перетинатися, тісно переплітатися у реальному нормотворчому процесі. Так, між новелізацією законодавства і його упорядкуванням немає непрохідної межі, їх протилежність відносна. На практиці обидва види (способи) удосконалення законодавства нерідко суміщаються у законодавчому процесі, взаємно проникають і доповнюють одне одного, як і будь-які діалектичні протилежності взагалі [15, с. 70].

Відтак В. М. Косович пише, що під час дослідження класифікації недоліків нормативно-правових актів з метою пошуку засобів їх усунення, подолання та попередження, необхідно зважати на такий критерій, як рівень вираження (прояву) недоліків у нормативно-правових актах. Аналіз нормативно-правових актів на предмет наявності недоліків ілюструє таке: певні недоліки є, так би мовити, наяву; інші ж можна побачити, володіючи спеціальними знаннями з питань нормопроектної техніки та нормотворчої технології; ще інші ж виявляються лише під час наукових досліджень, правозастосувальної чи правоінтерпретаційної практики. Тому пропонується недоліки нормативно-правових актів, відповідно до запропонованого критерію, розподілити на три основні групи: чітко виражені (явні, очевидні), частково виражені та приховані (латентні) [16, с. 103].

Стосовно уніфікації законодавства як техніко-юридичного способу його упорядкування (до речі у юридичній літературі не має однозначного розуміння даного поняття), то уніфікація як така розглядається у співвідношення з іншими близькими різновидами діяльності (або ототожнюється з ними), зокрема, такими як стандартизація, гармонізація, інтеграція, адаптація, імплементація, апроксимація, наближення, рецепція права та ін. [17, с. 406].

Відповідно в юридичному словнику уніфікація у праві трактується як процес приведення державою існуючого права до єдиних засад, усунення розбіжностей і надання одноманітності правому

національному регулюванню подібних або близьких видів суспільних відносин. Уніфікація у праві долає партикуляризм (роздробленість, роз'єднаність) правових норм, спрямовується на їх універсалізацію у національній правовій системі та сприяє інтеграції правового регулювання у міжнародних відносинах, зближенню національного і міжнародного права, забезпеченню правової гармонізації. Водночас уніфікація у праві не є відосбленим процесом у правовому регулюванні, вона пов'язується із правовою спеціалізацією, об'єктивно зумовленою поглибленням диференціації суспільних відносин. Правова спеціалізація, забезпечуючи диференціацію, конкретизацію і деталізацію юридичних норм, водночас ускладнює структуру і зміст законодавства, породжуючи дублювання та суперечності у правовому регулюванні однорідних відносин. Уніфікація у праві допомагає скоротити обсяг нормативного матеріалу та його дублювання, стає разом із правовою спеціалізацією необхідною передумовою систематизації національного законодавства [2, с. 945-946].

Також, уніфікація у праві визначається як створення на основі узагальнення міжнародного досвіду однакових (уніфікованих) норм у внутрішньому праві різних держав для правового регулювання подібних або близьких видів суспільних відносин [18, с. 19]; як процес приведення чинного права до єдиної системи, усунення розбіжностей і надання одноманітності правовому регулюванню подібних або близьких видів суспільних відносин [17, с. 404].

І як далі свідчить В. В. Шайгарданова, уніфікація права - це не що інше, як процес зближення двох або більше правових систем, процес, спрямований на «заміну двох або більше правових систем однією єдиною правовою системою». Водночас «гармонізація права» розуміється у вигляді процесу координації або зближення окремих правових положень різних правових систем, що досягаються шляхом усунення основних суперечностей або відмінностей, а також формування хоч би мінімальних загальних вимог та стандартів. Останнє слугує відправною точкою здійснення стандартизації норм права, що також виступає способом уніфікації [17, с. 404].

Ю. Л. Медведєв підкреслює, що уніфікація законодавства є процесом приведення чинного законодавства у єдину систему, усунення розбіжностей і надання одноманітності правовому регулюванню подібних або близьких видів суспільних відносин. Головними методами

уніфікації законодавства є систематизація законодавства, імплементація норм міжнародного права в національне законодавство, адаптація норм національного законодавства з вимогами міжнародного права і т.д. Тобто, уніфікація законодавства розуміється як процес зближення законодавства шляхом встановлення чи запровадження в національній правовій системі однакових норм права [19, с. 56].

Н. О. Невмержицька досліджує уніфікацію законодавства як один із способів удосконалення законодавства. Зокрема, авторка визначає наступні етапи уніфікації законодавства: 1) детальне вивчення всіх нормативних актів, які стосуються якогось певного кола суспільних відносин; 2) аналіз всіх вивчених нормативно-правових актів, виявлення всіх неточностей, колізій, розбіжностей у врегулюванні однакових суспільних відносин та їх систематизація; 3) виправити в нормативних актах всі неузгодженості у врегулюванні однакових відносин, а при можливості об'єднати всі нормативно-правові акти та прийняти новий один уніфікований нормативно-правовий акт, з імплементацією всіх відповідних міжнародних норм, які регулюють дану сферу суспільних відносин [20, с. 66].

Відповідно у юридичній літературі розглядається поняття уніфікації термінології (юридичної, правової). О. В. Кушнарєва розглядає уніфікацію як одну з форм упорядкування нормативної правової термінології поряд із гармонізацією та стандартизацією, тобто термін «упорядкування термінології» є родовим по відношенню до трьох інших вказаних термінів (уніфікація, гармонізація та стандартизація). Науковиця зазначає, що для позначення процесу упорядкування термінології у юридичній літературі використовуються різні терміни: уніфікація, упорядкування, стандартизація, гармонізація, інтеграція тощо. Указані терміни неоднаково співвідносяться між собою різними авторами, а окремі науковці взагалі не проводять чіткого розмежування між вказаними термінами. Зокрема, розрізняючи внутрішню уніфікацію термінології однієї літературної мови і зовнішню уніфікацію термінології, яка відбувається шляхом узгодження із міжнародною термінологією або пов'язана з розробкою загального фонду термінів різних мов, процеси міжмовної уніфікації, результатом якої є зближення терміносистем двох або декількох мов, пропонується означити як «термінологічна інтеграція» [21, с. 380-381].

О. Монастирський аналізує нормативно-правову уніфікацію як складову процесу

правотворення, що дає змогу не лише уподібнювати правила регулювання суспільних відносин, але й угруповувати нормативно-правові приписи у відповідні структурні підрозділи, обмежувати їх надмірну диференціацію. Передумовою нормативно-правової уніфікації є спеціалізація, що дає змогу диференціювати нормативно-правові приписи відповідно до специфіки предмету правового регулювання. Натомість і спеціалізація, і уніфікація забезпечують збалансованість та впорядкованість, а відтак і ефективність правового регулювання. Національна (внутрішньодержавна) нормативно-правова уніфікація переважно є цілеспрямованою і її метою є створення уніфікованого акта. Така уніфікація нормативно-правових приписів, зокрема у процесі кодифікації, веде до створення таких уніфікованих актів, як кодифікаційні акти. І хоча результати нормативно-правової уніфікації можуть об'єктивуватися у конституціях, законах, нормативно-правових прецедентах та інших джерелах права, все ж найвищий рівень уніфікації простежують у кодексах та інших кодифікованих актах. І це відбувається завдяки змістовному переопрацюванню нормативно-правових приписів, пов'язаних спільним предметом регулювання, що містяться у різних джерелах права та об'єднанню їх у єдиному кодифікованому акті, який поряд із цим містить і нові нормативно-правові приписи [22, с. 39].

Техніко-юридичним способом упорядкування законодавства, за допомогою якого упорядковується форма законодавства є консолідація законодавства [23, с. 119-123].

У юридичній енциклопедії указується, що завданням консолідації законодавства є укрупнення нормативно-правових актів (декілька актів об'єднуються в одному документі), де особливістю є те, що зміст правового регулювання суспільних відносин не змінюється, оскільки всі нормативні положення раніше прийнятих актів об'єднуються у новому без змін. Як правило, здійснюється їх редакційна правка: усуваються суперечності, повтори тощо [24, с. 258-259]. Як бачимо, консолідація законодавства постає одним із пріоритетних напрямків упорядкування законодавства.

С. Г. Меленко зазначає, що консолідація є одним із важливих чинників формування та розвитку правових норм (їх диспозицій, гіпотез, санкцій), інститутів права (так як в основі процесу консолідації лежить утворення певного центру, навколо якого об'єднуються правові норми, що регулюють визначену ділянку однорідних суспільних відносин), галузей права (утворення галузей

права може бути зумовлене тільки завдяки проведеному відповідним консолідаційним робіт, без яких неможлива наступна кодифікаційна обробка нормативно-правового матеріалу) [25, с. 6-7].

Зі свого боку В. І. Риндюк виокремлює основні ознаки упорядкування законодавства: 1) упорядкування законодавства є одним із видів нормотворчої діяльності з удосконалення законодавства як діяльності, пов'язаної із поліпшенням, покращенням стану останнього, та результатом якої є більш досконалий, якісний стан законодавства; 2) суб'єктами упорядкування законодавства є суб'єкти нормотворчої діяльності (відповідні органи публічної влади - органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які здійснюють упорядкування законодавства в межах своїх публічно-владних повноважень); 3) упорядкування законодавства спрямоване на зміну форми зовнішнього виразу норм права без зміни їх змісту, тобто зміну форми законодавства, досягнення стану впорядкованості форми законодавства, приведення форми законодавства до певного порядку без зміни змісту правового регулювання суспільних відносин (зміст упорядкування законодавства); 4) результати упорядкування законодавства об'єктивуються у нормативно-правових актах (зокрема, нормативно-правових актах про внесення змін, консолідованих (укрупнених) нормативно-правових актах тощо); 5) упорядкування законодавства здійснюється (у значній частині) із дотриманням офіційних нормативно визначених процедур підготовки та прийняття нормативно-правових актів (законодавчих, юридичних нормотворчих процедур); 6) способом упорядкування законодавства є нормотворча техніка, зокрема, техніка упорядкування законодавства, що визначає правила здійснення класифікаційних процедур із складовими елементами законодавства (нормативно-правовими актами, їх структурними складовими, галузями та інститутами законодавства, нормативно-правовими приписами); 7) метою упорядкування законодавства є досягнення стану впорядкованості законодавства, забезпечення належної якості та ефективності нормативно-правових актів і, як результат, встановлення належного правопорядку в суспільстві [12, с. 250-251].

Ба більше, як стверджують Ф. П. Шульженко та інші, забезпечення практичної реалізації діяльності з упорядкування законодавства в нормотворчому процесі потребує, перш за все, формування певної правової політики, тобто вироблення та прийняття публічною владою відповідних політичних рішень [26, с. 6-13].

Таким чином, однією із перших проблем, яка має бути вирішена при здійсненні нормотворчої діяльності з упорядкування законодавства, на переконання В. І. Риндюк, є плановість цієї діяльності, а також чітке визначення та нормативне закріплення завдань суб'єктів нормотворчості (їх структурних підрозділів) щодо здійснення упорядкування законодавства, розробки та прийняття відповідних нормативно-правових актів, завданням яких є упорядкування національного законодавства на відповідному рівні [11, с. 379].

Отже, з указанного вище можна зробити наступний висновок, що поняття «упорядкування законодавства», яке досліджується у контексті праворозуміння, є узагальненим вираженням, що співвідноситься із його вдосконаленням у належний спосіб в контексті приведення до злагодженого стану нормативно-правових актів. Упорядкування законодавства на національному рівні, як специфічної нормотворчої діяльності (як виду юридичної), котра має здійснюватися на постійній основі періодично, є способом зовнішнього виразу юридичних норм у нормативно-правових актах та одним із видів вдосконалення його форми в межах здійснення правової реформи в Україні. Отож, забезпечення упорядкування законодавства, як певного об'єкта в нормотворчому процесі, потребує наявності належних умов і злагоджених дій відповідних публічно-владних суб'єктів, які уповноважені та наділені правом щодо практичної реалізації даного виду юридичної діяльності, результатом якої має бути створення узгодженої, систематизованої й загалом ефективної системи нормативно-правових актів.

Література

1. Гунько Н. Сучасний стан внесення змін та доповнень до законів України. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XXVI звітної науково-практичної конференції (6-7 лютого 2020 р.): у 2-ох ч. Ч. 1. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2020. С. 3-5.

2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2012. 1020 с.

3. Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

4. Теорія держави і права: навч. посіб. для підгот. фахівців з інформаційної безпеки / О. О. Тихо-

миров, М. М. Мікуліна, Ю. А. Іванов та ін.; за заг. ред. Л. М. Стрельбицької. Київ: Кондор-Видавництво, 2016. 332 с.

5. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: підручник. 2-ге видання. Київ : Алерта; ЦУЛ, 2011. 520 с.

6. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998-2004. Т. 5: П-С. 2003. 736 с.

7. Меленко С.Г. Консолідація як вид систематизації нормативно-правових актів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2002. 18 с.

8. Гетьман Є. А. Функція упорядкування підзаконних нормативно-правових актів в нормотворчому процесі органів виконавчої влади України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Випуск 2. Том 3. С. 56-59.

9. Биля-Сабадаш І. О. Нормотворча техніка як інструмент забезпечення системності законодавства. *Форум права*. 2010. № 1. С. 24-33.

10. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

11. Риндюк В. І. Упорядкування законодавства України: теоретико-методологічний та техніко-юридичний аспекти : дис. ... док. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2021. 447 с.

12. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення: монографія / автор. кол. В. Ф. Сіренко, Н. М. Пархоменко, С. В. Бобровник, Н. М. Оніщенко та ін. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. 220 с.

13. Ющик О. І. Галузі та інститути правової системи (міфи і реальність). Київ: Оріяни, 2002. 112 с.

14. Оніщенко Н. М. Проблема ефективності законодавства та сучасний розвиток. *Віче*. 2007. № 12. URL: <http://www.viche.info/journal/607/> (дата звернення: 12.07.2023).

15. Кодифікація законодавства України: теорія, методологія, техніка / Ю. С. Шемшученко, О. І. Ющик, Л. М. Горбунова, М. О. Теплюк, Л. В. Гульченко, В. І. Риндюк; за заг. ред. О. І. Ющика. Київ: Парламентське вид-во, 2007. 208 с.

16. Косович В. М. Загальнотеоретичні аспекти удосконалення нормативно-правових актів України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2015. 488 с.

17. Шайгарданова В. В. Уніфікація норм міжнародного права. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 403-408.

18. Гомонай В.В. Уніфікація як процес зближення правових систем. *Науковий вісник Ужгород-*

ського національного університету. Серія: Право. 2012. Вип. 19. Ч.1. С. 18-21.

19. Медведев Ю. Л. Наближення права України до права Європейського Союзу: понятійно-категоріальний апарат та способи узгодження. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2014. Вип. 1. С. 52-59.

20. Невмержицька Н.О. Уніфікація як спосіб удосконалення законодавства. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 4. С. 63-70.

21. Кушнарєва О.В. Основні форми упорядкування нормативної правової термінології. *Альманах права*. 2012. С. 380-383.

22. Монастирський О. Європейська національна нормативно-правова уніфікація: теоретичні аспекти. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2012. Вип. 56. С. 38-43.

23. V. Ryndiuk, O. Gryshko. Clarification of meaning of concept of «consolidation of legislation». *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 3 (volume 2). P. 119-123.

24. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998-2004. Т. 3: К-М. 2001. 792 с.

25. Меленко С. Г. Консолідація як вид систематизації нор.мативноправових актів: авто-

реф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00. Київ, 2002. 18 с.

26. Шульженко Ф. П., Риндюк В. І. Упорядкування національного законодавства як одне з пріоритетних завдань правової політики України. *Юридична Україна*. 2021. № 4. С. 6-13.

Магновський І. Й.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії
та історії держави і права
Одеського державного університету
внутрішніх справ

Шевчук В. В.,
старша викладачка кафедри теорії
та історії держави і права
Одеського державного університету
внутрішніх справ

Березовенко Л. С.,
помічниця ректора з гендерної політики,
аспірантка кафедри теорії
та історії держави і права
Одеського державного університету
внутрішніх справ